

brans coram iisdem se gerere debeat, ac si illi non adessent (1); nisi contingat celebrare coram Episcopo proprio, in ipsius privato oratorio et ad solam ejusdem familiæ præsentiam (2). Semper tamen convenire videtur, ut celebrans in præsentia Prælatorum, quibus alias reverentia debetur, transiens ante ipsos in accessu et recessu ab altari, iisdem capite cooperto faciat reverentiam (3).

41. Infra missam non debetur aliqua reverentia regibus, principibus, dominis loci, aut magistratui (4). Quapropter, præsentem etiam rege, celebranti confessionem a cornu epistolæ facere non licet (5). Extra actum autem missæ iisdem reverentiam exhibere non prohibetur (6) : adeoque si talis sit consuetudo, potest sacerdos in accessu ad altare et recessu ab eodem, illos capitis inclinatione salutare, plus minusve prout eorum dignitas postulat (7).

DE MISSA SOLEMNI CORAM EPISCOPO, ETC.

42. Not. hæc omnia longe et singulatim proponi in Praxi Pontificali tom. 2, n. 140. Item hic agi de missa solemnè quæ celebratur extra ecclesiam cathedralem coram Cardinali, Legato Sedis Apostolicæ, aut Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo in ecclesiis eorum jurisdictionis (8) : si enim missa solemnè coram Episcopis extraneis celebretur, omnia fere ita peragenda sunt, ac si præsentem non essent. Ante

(1) Rub. in ritu celeb. m. tit. III, n. 2 et 8; et tit. XII, n. 3, S. R. C. 13 Octob. 1648, n. 414-561; Cærem. Ep. lib. 1, c. 30, n. 4.

(2) Merati p. 2, tit. 3, n. 4.

(3) Merati p. 2, tit. 14, n. 21, in fine.

(4) S. R. C. 29 Mart. 1659, n. 1831-1978.

(5) S. R. C. 18 Ap. 1643, n. 1298-1445.

(6) S. R. C. 9 Dec. 1702, n. 3489-3638.

(7) Vid. tom. 1, n. 200; Merati p. 2, tit. 3, n. 5, et tit. 12, n. 8; Quart. p. 2, tit. 12, exp. litt. quinto.

(8) Rit. celeb. m. tit. III, n. 2 et 3. Vid. n. 37 et 40.

tamen et post missam nudo capite in transitu salutandi sunt (1).

Episcopus triplici modo missæ solemnè assistere potest : 1° in primo stallo chori, 2° in sede episcopali, 3° paratus sacris paramentis.

Si in choro existat, etiamsi rochetto et mozzetta sit indutus, tunc celebrans benedicit incensum, aquam, diaconum, subdiaconum et populum. Illæ autem reverentiæ, quæ in missa privata Episcopo exhibentur, in hoc casu eidem etiam deferendæ videntur, saltem si non longe ab altari existat (2).

43. 1. Si Episcopus in sede assistat, hæc sedes, si fieri possit paranda est a latere evangelii, si situs loci id patiat, alta a solo tribus gradibus qui tapetibus teguntur, et super eam umbraculum seu baldachinum appendi potest, dummodo et super altare aliud simile vel etiam sumptuosius appendatur (3). Ante medium altaris collocatur faldistorium seu genuflexorium amovibile, tapete coopertum et cum pulvinis.

2. Dum quidquam porrigitur Prælato, porrigitur prius osculatur rem, quam porrigit, et deinde manum Prælati; recipiens autem prius osculatur manum Prælati, et deinde rem, quam recipit (4).

3. Eadem reverentia, quæ cruci summi altaris exhibetur, generaliter exhibenda est Prælato ob ejus dignitatem et præcellentiam præ aliis clericis et ipsomet celebrante : non enim hic fit comparatio Prælati cum cruce sed cum clericis, a quibus sicut dignitate distinguitur, sic etiam majori reverentia honoratur. Unde celebrans, quotiescumque Prælato reverentiam facere tenetur; profundam corporis inclinationem exhibere debet. Diaconus autem et subdiaconus, omnesque alii genuflectere tenentur unico genu, exceptis canonicis ecclesiæ cathedralis, qui sese tantum profunde inclinant; sicut in cæremoniali Ep. (5) expresse præscribitur, et diacono et

(1) Catalanus in cæremon. lib. 2, c. 9, § 9, n. 29.

(2) Vid. Praxis Pontificalis, tom. 2, n. 142.

(3) Cæremon. Ep. l. 1, c. 13, n. 3; S. R. C. 10 Maji 1642, n. 1231-1378.

(4) Cæremon. Ep. lib. 1, c. 18, n. 16.

(5) Lib. 1, c. 18, n. 3.

subdiacono in rubricis missalis genuflexio ante crucem sæpius præscribitur, et uti omnes transeundo tum ante altare quam ante Episcopum juxta cæremoniale Ep. genuflectere debent (1). Si alicubi habeatur consuetudo, non genuflectendi, sed sese tantum inclinandi ante crucem altaris; non conveniret quoque, majorem reverentiam Prælato, quam cruci facere.

Not. « Cum aliquis transeundo ante celebrantem, altare » et Episcopum, facturus erit plures reverentias; non inspicitur, cui prius vel postea reverentia exhibeatur, sed tantum commoditas gradientis... ita ut reverentia fieri debeat » primo ei, a quo disceditur, et ultimo ei, ad quem itur, » nullo habito respectu, quis eorum sit major » (2).

4. Dum Prælatus ad ecclesiam venturus est, tunc clerici illius ecclesiæ vel loci in habitu choralis accedunt ad locum, a quo Prælatus deducendus est, nisi maxime distet, quo casu eum excipiunt vel extra portam ecclesiæ vel in alio loco designato. Si Prælatus sit Archiepiscopus, Archiepiscopo major, aut alius habens privilegium, crux archiepiscopalis immediate ante eundem defertur, cum imagine Crucifixi ad Prælatum versa.

Ad portam aut introitum ecclesiæ dignior e clero illius ecclesiæ, ad quam Prælatus accedit, in habitu choralis sine stola (3) porrigit Prælato aspersionem aquæ benedictæ, etiamsi adsit aliquis canonicus vel dignitas cathedralis (4). Dignior sacerdos genuflectens (5), porrigit aspersionem cum debitis osculis. Prælatus aspergit primo seipsum, deinde digniorem sacerdotem et alios clericos genuflexos. Postea aspersionem a præfato digniori eodem modo et cum osculis recipitur.

5. Episcopo loci ordinario, sed nulli alteri, in habitu choralis assistunt tres canonici ecclesiæ cathedralis, si adsint,

(1) Loco cit. Vid. tom. 1, n. 118 et 119.

(2) Cærem. Ep. loco cit. n. 13.

(3) S. R. C. 16 Ap. 1853, n. 5183, 31.

(4) Vid. Praxis Pontificalis, tom. 1, n. 129.

(5) Merati p. 2, tit. 14, n. 25.

scilicet presbyter assistens et duo diaconi, et diaconis deficientibus duo presbyteri (1). Si non adsint canonici, nemo assistit, nisi Episcopus velit uti aliorum sacerdotum assistentia (2).

Presbyteri assistentis officium est ministrare Episcopo naviculam incensi, eundem thurificare, accipere pacem eamque deferre Episcopo. A finita confessione usque ad initium præfationis habet locum in scabello prope sedem Episcopi ante ipsius faciem a dextris vel a sinistris, prout loci situs patitur, regulariter tamen a dextris, dummodo neque altari neque Episcopo tergum vertat, sed semiconversus maneat. Alio tempore accedit ad locum suum in choro (3).

Duo diaconi aut presbyteri regulariter assistunt, unus a dextris et alter a sinistris Episcopi. Quamdiu Episcopus, antequam missa inchoetur, genuflectit super scabellum ante altare paratum, ipsi quoque genuflectunt a lateribus ejus hinc inde; ubi Episcopus ad sedem suam accedit, ipsi eum comitantur, et cum eodem sedent aut stant, uti tom. I. n. 146 dictum est. Cum Episcopo alternatim dicunt *Kyrie eleison*, et cum eodem submissa voce recitant *Gloria, Credo, Sanctus* ad *Benedictus* se signando, et *Agnus Dei* pectus suum percutiendo. Episcopo ex libro aliquid legente, ipsi diaconi hinc inde apponunt manus super librum, primus volvit folium, et alter digito indicat textum, qui legi debet. Si Episcopus paratus assistat, ipsi anteriores pluvialis fimbrias hinc inde elevant, dum opus est, et specialiter ei serviunt inponendo et auferendo mitram (4).

6. Celebrans cum ministris ante adventum Prælati more solito ad altare accedit (5); in scamno ad cornu epistolæ sedet; ut primum vidit Prælatum venientem, surgit, eique super genuflexorium procumbenti, debitam cum ministris

(1) Cærem. Ep. lib. 1, c. 7, n. 7; c. 8, n. 1 et 4, et lib. 2, c. 9, n. 2 et 4.

(2) Vid. Prax. Pontif., tom. 2, n. 156.

(3) Cærem. Ep. lib. 1, c. 7, n. 2 et 7. Vid. Praxis Pontif. tom. 2, n. 159.

(4) Cærem. Ep. lib. 1, c. 8; Praxis Pontif. tom. 2, n. 160.

(5) Vid. Praxis Pontificalis, tom. 2, n. 143-154.

facit reverentiam. Deinde dum Prælati orat, vadit detecto capite junctisque manibus, præcedentibus diacono et subdiacono, per partem lateralem epistolæ retro post Prælatum versus ejus sinistram. Tunc surgit Prælati, et se sistit ante medium altaris, celebrans autem a sinistris ejus paulo post eum. Assistens celebrantis, si habeatur, diaconus et subdiaconus stant post Episcopum et celebrantem, seu paulo post a latere sinistro; assistentes autem Prælati manent a tergo Episcopi et celebrantis, seu paulo post a latere dextro (1). Debita facta reverentia altari et Prælato, ipsemet Prælati incipit missam, et recitat ea quæ sunt celebranti propria, ac si ipse missam celebraret, cui celebrans respondet (2). Diaconi assistentes, diaconus et subdiaconus missæ Prælato non respondent, sed inter se bini et bini confessionem recitant.

7. Finita confessione, celebrans se retrahit, et se constituit inter diaconum et subdiaconum, ut locum præbeat Prælato cum suis assistentibus ad sedem accedenti; eidem transeunti debitam cum ministris facit reverentiam; deinde ad gradus altaris accedit, more solito incipit *Aufer a nobis*, et cum ministris ad altare ascendit. Ad altaris incensationem expectat, quousque thuribulum allatum fuerit.

8. Si Prælati non habeat presbyterum assistentem, diaconus antequam cum celebrante ad altare ascendat, et thuriferarius, comite cæremoniario, facta reverentia altari, accedunt ad Prælatum, ei faciendo reverentiam prius ante gradus sedis, et deinde iterum dum gradus ascenderunt. Prælati imponit incensum cum benedictione, diacono ministrante naviculam, et offerente cochlear, observando oscula et dicendo *Benedicite Pater reverendissime*. Thuriferarius ministrat thuribulum genuflexus. Imposito et benedicto incenso diaconus et thuriferarius ad altare cum debitis reverentiis recedunt; ibique diaconus, accepto thuribulo,

(1) S. R. C. 14 Nov. 1676, n. 2653-2805, 6; 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 15; Merati p. 2, tit. 14, n. 25.

(2) S. R. C. 4 Aug. 1663, p. 2094-2241, 7.

illud sine osculis propter præsentiam Prælati tradit celebranti, qui incensat altare more solito, sed in fine duplici tantum ductu a diacono incensatur. Prælati hic non incensatur, nisi missæ assistat paratus cum pluviali et mitra; et tunc incensato celebrante, a diacono ter incensatur. Si Episcopus habeat presbyterum assistentem, diaconus ab altari non recedit, sed solus thuriferarius cum thuribulo ad Episcopum accedit, et presbyter assistens ministrat ad impositionem incensi, et in fine Episcopum incensat.

9. Prælati eodem tempore cum celebrante legit ex libro, quem aliquis minister cum debitis reverentiis affert, et super capite apertum tenet: 1° introitum, 2° epistolam, graduale, etc. usque ad evangelium inclusive, 3° offertorium, 4° antiphonam quæ dicitur communio. Eodem tempore ad Prælatum regulariter quoque accedit alter minister, qui parvum instrumentum argenteum, quod vulgo *Bugiam* vocant, cum candela desuper accensa, tenet ad dextram Episcopi seu sinistram librum tenentis.

10. Si celebrans et ministri sedeant infra cantum *Gloria* et *Credo*, omnes sedere debent ad cornu epistolæ, accedunt ad sedes per viam breviorum, sed per viam longiorum redeunt Prælato et altari debitam faciunt reverentiam.

11. Antequam subdiaconus epistolam cantet, reverentiam altari et Prælato facere debet; cantata vero epistola, et facta in medio altaris debita reverentia, accedit ad Prælatum cum debita reverentia facienda ante gradus solii episcopalis, et deinde genuflexus ante eum, osculatur manum ejus super libro positam; benedictione accepta surgit, iterumque facta reverentia, redit ad altare, ubi facta reverentia, reliqua facit more solito.

12. Diaconus librum evangeliorum more solito defert ad altare, faciendo Prælato reverentiam. Recitato a Prælato evangelio, per viam breviorum cum reverentiis debitis ad eum accedit, et genuflexus manum ejus osculatur. Reversus ad altare, genuflexus super infimo ejus gradu in medio, dicit *Munda cor meum*; tum surgens resumit librum de altari cum debitis reverentiis, et si nondum sit tempus eundi ad

cantandum evangelium, apud altare in plano ad cornu epistolæ expectat. Dum tempus est, facta prius altari reverentia, accedunt ad Prælatum cæremoniarius, mox thuriferarius, tum ceroferarii, deinde subdiaconus manibus junctis, ultimo diaconus librum evangeliorum clausum ante pectus portans; diaconus facta reverentia Prælato, genuflexus ante eum dicit *Jube Domne benedicere*; reliqui interim in plano permanent genuflexi. Post acceptam benedictionem, diaconus et reliqui surgentes, reverentiam Prælato renovant, et statim eodem ordine procedunt ad evangelium more solito cantandum. Subdiaconus autem et ceroferarii vertunt renes non quidem altari, sed versus partem, quæ pro aquilone figuratur, ne Prælato tergum vertant.

Si Episcopus non habeat presbyterum assistentem, tunc diaconus immediate post osculum manus ante orationem *Munda cor*, Episcopo ministrat naviculam et cochlear ad impositionem thuris, ut dictum est supra ad 8; quo facto cum thuriferario ad altare revertitur, et omnia facit ut supra. Si adsit presbyter assistens, discedente diacono post osculum manus, solus thuriferarius accedit ad Episcopum; imposito et benedicto incenso, thuriferarius cum debitis reverentiis ad gradus altaris discedit.

13. Cantato evangelio, subdiaconus defert librum evangeliorum apertum ad Prælatum, cui non facit reverentiam, nisi post osculum libri. Interea celebrans, qui non osculatur librum, nec dicit *Per Evangelica dicta*, a diacono duplici ductu thurificatur, non autem Episcopus, nisi misæ assistat paratus cum pluviali et mitra; in quo casu Episcopus solus hic triplici ductu incensatur a diacono, si non adsit presbyter assistens.

14. Subdiaconus, cum diaconus imposuerit vinum in calicem, elevat in cornu epistolæ ampullam aquæ coram Prælato, eique debitam reverentiam faciens, dicit: *Benedicite Pater reverendissime*. Sacerdos interim de more dicit: *Deus qui humanæ substantiæ etc.* sed sine benedictione.

15. Facta oblatione calicis et patena subdiacono tradita,

diaconus quoad impositionem thuris se gerit, ut dictum est supra ad 8. Notandum tamen post celebrantem, qui duplici tantum ductu incensatur, Episcopum hic semper ter esse incensandum a presbytero assistente, si adsit, et alias a diacono, etiamsi sine pluviali et mitra assistat. Quamvis autem presbyter assistat, et Prælatum incenset; diaconus equidem, comitante cæremoniario, thuribulum ad eum defert cum debitis reverentiis Prælato faciendis. Diaconus recepto thuribulo a presbytero assistente, eundem mox incensat, tum assistentem a dextris, et deinde assistentem a sinistris, duplici ductu si sint canonici et alias unico tantum ductu, debitam Prælato faciens reverentiam, dum ante eum transit. Si non adsit presbyter assistens, diaconus cum debitis reverentiis incensat Episcopum triplici ductu, et deinde utrumque assistentem. Tum incensat chorum si habeatur, sed omnes unico ductu tantum, exceptis canonicis ecclesiæ cathedralis, si qui sint, qui duplici ductu incensantur. Reversus ad altare, bis incensat sacerdotem assistentem celebrantis, si detur, et subdiaconum; tum tradito thuribulo, ipse bis incensatur a thuriferario.

16. Ad elevationem Prælatus genuflectit super genuflexorium ante medium altaris, si convenienter fieri possit; et alias in loco suo super cussinum ad id paratum. Si ante medium altaris genuflectat, tunc subdiaconus infra consecrationem genuflectit super infimum gradum versus cornu epistolæ.

17. Dicto *Agnus Dei*, si Prælatus presbyterum assistentem non habeat, diaconus pacem a celebrante acceptam, immediate defert ad Prælatum, nullam ei faciens reverentiam nisi post datam pacem; et reversus ad altare, eam dat subdiacono, qui eam reliquis distribuit: si autem alius sacerdos celebranti assistat, ille pacem a celebrante acceptam similiter defert ad Episcopum, et deinde ad diaconum et reliquos in choro: diaconus dat pacem subdiacono, et Prælatus in utroque casu acceptam pacem dat suis assistentibus. Si vero Prælatus presbyterum assistentem habeat, tunc neque assistens celebrantis, neque diaconus, sed solus presbyter pacem

a celebrante accipit, eamque ad Episcopum defert; presbyter assistens, pace Prælati data, ad locum suum in choro revertitur, ibique pacem dat subdiacono (vel assistenti celebrantis, si adsit), qui interea huc venit, quique deinde pacem in choro more solito distribuit, et reversus ad altare eam dat diacono, et deinde acolytho seu cæremoniario, qui illum comitatus fuit.

18. Dicta oratione *Placeat*, celebrans non dicit *Benedicat vos* etc. nec benedicit populo; sed immediate se retrahit cum ministris ad cornu epistolæ, faciem suam vertendo ad Episcopum, eique caput profunde inclinando, dum Episcopus solemniter benedicit; diaconus vero a sinistris celebrantis, et subdiaconus a sinistris diaconi flectunt utroque genu, sicut reliqui omnes in suis locis, exceptis canonicis ecclesiæ cathedralis. Data benedictione celebrans annuntiat seu prælegit indulgentias, si Episcopo visum fuerit. Deinde celebrans et ministri accedunt cum debitis reverentiis per medium altaris ad cornu evangelii, ibique celebrans de more legit evangelium. Si Prælati sit Archiepiscopus vel alius qui utitur cruce, clericus genuflexus tenet crucem ante eum infra benedictionem.

19. Evangelio lecto, celebrans et ministri in cornu evangelii persistentes, se convertunt ad Prælatum, eique debitam reverentiam exhibent. Deinde vel ibidem ad altare expectant, donec Prælati discesserit; vel per viam breviorē ad scamnum in cornu epistolæ accedunt, ibique persistent, quousque recesserit; vel reverentia altari facta ad sacristiam discedunt, in transitu reverentiam Prælati faciendo.

20. Prælatum ecclesia exeuntem comitantur presbyteri et clerici, eodem modo ut in accessu ad ecclesiam.

44. Si Prælati missæ solemnī paratus assistat (1), tunc super altare parantur pluviale, stola, cingulum, alba et amictus; baculus in loco opportuno prope altare vel prope sedem Prælati; mitra, missale et instrumentum quod bugia vocatur in credentia.

(1) Vid. Praxis Pontificalis, tom. 2, n. 155.

Prælati post orationem ante altare factam accedit ad solium, ibique stans induitur paramentis sacris, quæ ex altari afferuntur ab acolythis cum debitis altari et Prælati genuflexionibus. Deinde acceptis mitra et baculo pastoralī accedit ad altare, ubi baculum et mitram deponit; post confessionem autem resumit, iturus ad sedem, quo cum venerit, baculum deponit. Incensatis altari et celebrante ante introitum, diaconus, nisi Prælati presbyterum assistentem habeat, vadit ad Prælatum, eumque stantem cum mitra, triplici ductu incensat. Incensato Prælati deponitur mitra et eo sedente ad *Gloria* imponitur. Priusquam dicatur *Dominus vobiscum*, mitra aufertur, et finita conclusione postremæ orationis iterum imponitur. Dum cantatur *Dominus vobiscum* ante evangelium, deposita mitra, Prælati accipit baculum, eumque deponit in fine cantus evangelii ante osculum libri: finito evangelio, diaconus cum thuriferario vadit ad Prælatum, quem stantem sine mitra ter incensat. Deinde dum sedet infra symbolum, mitra imponitur; et deponitur circa finem cantus, antequam surgat. Offertorio lecto, Episcopo sedenti mitra iterum imponitur, et ad præfationem tantum aufertur. Ante consecrationem, acceptis mitra et baculo descendit ad genuflexorium ante altare, ubi deposito baculo genuflectit, et genuflexo mitra aufertur; facta elevatione, surgit, et assumptis mitra et baculo revertitur ad sedem, ubi deponit baculum et mitram. Post summptionem ss. Sacramenti accipit mitram, eamque deponit ad *Dominus vobiscum*. Dum celebrans legit *Placeat*, assumit mitram, nisi sit Archiepiscopus vel alius utens cruce, et dum solemniter benedicit, accipit etiam baculum, antequam incipiat producere signum crucis. Benedictione data et publicata indulgentia mitram deponit, et stat cum solo baculo ad evangelium. Finita missa apud sedem suam exiit sacris vestibus.

45. Diebus dominicis, in quibus ante missam fit aspersio aquæ benedictæ, celebrans cantat antiphonam *Asperges me* vel *Vidi aquam*, aspergens altare tantum; et statim surgens, manentibus diacono et subdiacono genuflexis apud altare,

cum cæremoniario et acolytho de aqua benedicta accedit ad Episcopum, cui aspersionum cum debitis reverentiis et osculis porrigit, cæremoniario et acolytho interim genuflectentibus usque ad reditum ad altare; ipse vero Episcopus primo seipsum, tum celebrantem stantem capite inclinato, postea assistentes et solii ministros aspergit, et deinde aspersionum celebranti reddit; qui illud cum debitis osculis recipit, et facta reverentia Prælati, rediens ad altare, aspergit diaconum et subdiaconum, clericos et populum more solito, Prælati reverentiam faciendo, dum ante eum transit. Diaconus autem et subdiaconus ad altare permanent, et solus cæremoniarius et acolythus cum aqua benedicta celebrantem comitantur (1).

46. Dum Prælati interest vespere solemniter cantatis; in accessu ad altare celebrans cum ministris debitam facit reverentiam Prælati, et antequam cantet *Deus in adiutorium*, iterum profundam inclinationem ad petendam licentiam incipiendi. Dum cantatur antiphona ante *Magnificat*, thuriferarius accedit ad Prælatum genuflectens; dignior vero ex presbyteris offert naviculam et cochlear cum solitis osculis ut infra missam. Incepto cantico *Magnificat*, celebrans facit reverentiam Prælati, thurificat altare more solito, et in fine duplici ductu incensatur. Deinde thuriferarius vadit cum thuribulo ad Prælatum, qui incensatur a presbytero assistente triplici ductu; et demum omnes suo ordine thurificantur. Dicto per chorum *Benedicamus Domino*, Episcopus solemniter benedicit, ut in fine missæ: celebrans interea stat profunde inclinatus versus Episcopum, et reliqui, qui non sunt canonici ecclesiæ cathedralis, genuflectunt. Indulgentiæ in vespere numquam publicantur. Finitis vespere celebrans facta reverentia altari et Episcopo, redit ad sacristiam (2).

47. Dum Episcopus interest benedictioni ss. Sacramenti; genuflectere potest in primo stallo chori vel super genuflexo-

(1) Vid. Praxis Pontificalis, tom. 3, n. 198.

(2) Praxis Pontificalis, tom. 2, n. 29.

rium sibi paratum ante medium altaris, vel potius, ne terga ei vertantur, e regione in cornu epistolæ, nisi aliud situs loci suadeat, ut dictum est n. 38. Non opus est, ut duo diaconi vel presbyteri ei assistant. Celebrans et ministri in accessu ad altare et iterum in recessu ad sacristiam debitam Episcopo faciunt reverentiam, modo ss. Sacramentum non sit expositum. Quamdiu expositum manet, genuflectunt in medio ante altare etiamsi terga vertant Episcopo. Si Episcopus cappa magna sit indutus, ipsemet incensum imponere et ss. Sacramentum thurificare debet, ministrante digniori canonico vel alias primo assistente celebrantis, sed sine osculis et sine benedictione; si autem Episcopus cappa non sit indutus, celebrans thus imponit, et ss. Sacramentum incensat. Celebrans benedicit cum ss. Sacramento tam Episcopum quam reliquos, quia ipse Christus est, qui benedicit (1).

MISSA PRIVATA CELEBRANDA AB EPISCOPO.

48. 1. Cum Episcopus celebrabit missam privatam, convenit ut paramenta missæ non in sacristia (nisi ss. Sacramentum in altari sit expositum) sed ex ipso altari, in quo celebrabit, accipiat (2).

2. Ante altare paratur faldistorium seu genuflexorium; in medio altaris casula, stola, cingulum, alba, amictus et in missa de Requiem etiam manipulus: in credentia calix, manipulus, mantilia pro ablutione Episcopi, bugia et alia necessaria. Indumentis pontificalibus Episcopus non utitur in missis privatis præter crucem pectoralem (quam accipit ante stolam) et anulum. Manipulum Episcopus non accipit ante stolam, nisi in missis defunctorum, sed accipit ad altare,

(1) S. R. C. 26 Aug. 1702 et 31 Mart. 1703, n. 3483 et 3493-3632 et 3642; 12 Jul. 1855, n. 5221, 8; Vid. Praxis Pontif., tom. III, n. 239.

(2) Cærem. Ep. lib. 1, c. 29, n. 1; Vid. Praxis Pontif., tom. I, n. 221-226.